

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВОЛИНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ**

Кафедра обліку і оподаткування

На правах рукопису

ШЕПШЕЛЕЙ ІВАННА РОМАНІВНА

**ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ НА
ПІДПРИЄМСТВІ**

Спеціальність : 071 «Облік і оподаткування »

Освітньо-професійна програма «Облік і оподаткування »

Робота на здобуття освітнього ступеня «Магістр»

Науковий керівник:

ГРУДЗЕВИЧ ЮЛІЯ ІГОРІВНА,

кандидат економічних наук, доцент

РЕКОМЕНДОВАНО ДО ЗАХИСТУ

Протокол № 6
засідання кафедри обліку і оподаткування
від 04.12.2024 р.

Завідувач кафедри

(_____) проф. Садовська І. Б.

ЛУЦЬК – 2024

Волинський національний університет імені Лесі Українки

Факультет економіки та управління

Кафедра обліку і оподаткування

Другий (магістерський) рівень

Спеціальність 071 «Обліку і оподаткування»

Освітньо-професійна програма «Облік і оподаткування»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри
«27» вересня 2023 року

ЗАВДАННЯ НА ВИПУСКНУ КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ (ПРОЄКТ)

ЗДОБУВАЧУ ОСВІТИ

Шепшелей Іванні Романівній.

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема проєкту (роботи) Організація і методика внутрішнього аудиту на підприємстві.

Керівник проєкту (роботи) Грудзевич Юлія Ігорівна, к.е.н., доцент.

(прізвище, ім'я, по-батькові, науковий ступінь, вчене звання)

2. Строк подання студентом роботи (проєкту) 04.12.2024 р.

3. Мета та завдання випускної кваліфікаційної роботи (проєкту) Метою роботи є вдосконалення методичних засад підвищення ефективності процесів служби внутрішнього аудиту на промислових підприємствах. Завдання роботи полягають у дослідженні економічної характеристики і класифікації форм (видів, напрямів) внутрішнього аудиту, аналізу нормативно-правового регулювання процесів формування внутрішнього аудиту на підприємстві. Також передбачено дослідження узагальненої практики удосконалення процесів реалізації внутрішнього аудиту на підприємствах, а також визначенні напрямів вдосконалення організації внутрішнього аудиту на підприємстві.

4. Дата видачі завдання 27.09.2023 р.

АНОТАЦІЯ

Шепшелей І.Р. Організація і методика внутрішнього аудиту на підприємстві.

Випускна робота магістра присвячена вдосконаленню методичних засад підвищення ефективності служби внутрішнього аудиту на промислових підприємствах. У роботі досліджено ключові аспекти організації та функціонування внутрішнього аудиту, аналізуються форми та напрямки його діяльності, а також нормативно-правове регулювання цього процесу на підприємствах. Особливу увагу приділено специфіці внутрішнього аудиту на машинобудівних підприємствах. Розроблено методичний інструментарій, що включає алгоритм проведення аудиторських перевірок, впровадження автоматизованих процесів, а також авторську методику для оцінки економічної ефективності внутрішнього аудиту.

Методичні рекомендації спрямовані на підвищення ефективності аудиторських перевірок та забезпечення стабільності фінансових і господарських процесів на підприємствах. Це дозволяє керівництву швидше отримувати необхідну інформацію для прийняття важливих рішень. Завдяки цим рекомендаціям, машинобудівні підприємства можуть ефективніше використовувати свої фінансові ресурси, зменшувати витрати та краще адаптуватися до сучасних економічних умов.

Наукова новизна дослідження полягає у створенні оптимальних рішень, які вдосконалять організацію внутрішнього аудиту та будуть враховувати специфіку машинобудівних підприємств з потребами його розвитку.

Практичне значення роботи полягає у впровадженні запропонованих рішень, які вдосконалять організацію внутрішнього аудиту на підприємстві для покращення оцінки процесів внутрішнього контролю, управління ризиками, корпоративного управління.

Ключові слова: внутрішній аудит, промислові підприємства, ефективність, методичний інструментарій, аудиторські перевірки, економічна ефективність, автоматизація, нормативно-правове регулювання, організація аудиту, машинобудівне підприємство.

SUMMARY

Shepsheley I.R. Organization and method of internal audit at the enterprise.

The master's thesis is devoted to improving the methodological foundations for increasing the efficiency of the internal audit service at industrial enterprises. The work examines the key aspects of the organisation and functioning of internal audit, analyses the forms and directions of its activities, as well as the regulatory and legal regulation of this process at enterprises. Particular attention is paid to the specifics of internal audit at machine-building enterprises. The author has developed methodological tools, including an algorithm for conducting audits, implementation of automated processes, and the author's own methodology for assessing the economic efficiency of internal audit.

The guidelines are aimed at improving the efficiency of audits and ensuring the stability of financial and business processes at enterprises. This allows management to obtain the necessary information to make important decisions more quickly. Thanks to these recommendations, machine-building enterprises can use their financial resources more efficiently, reduce costs and better adapt to the current economic environment.

The scientific novelty of the study is to create optimal solutions that will improve the organisation of internal audit and take into account the specifics of machine-building enterprises with the needs of its development.

The practical significance of the work lies in the implementation of the proposed solutions that will improve the organisation of internal audit at the enterprise to improve the assessment of internal control, risk management, and corporate governance processes.

Keywords: internal audit, industrial enterprises, efficiency, methodological tools, audits, economic efficiency, automation, regulatory and legal regulation, audit organisation, machine-building enterprise.

ЗМІСТ

ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ НА ПІДПРИЄМСТВАХ	8
1.1. Економічна характеристика і класифікація форм (видів, напрямів) внутрішнього аудиту на підприємствах	8
1.2. Нормативно-правове регулювання процесів формування внутрішнього аудиту на підприємствах	12
1.3. Особливості організації внутрішнього аудиту на машинобудівних підприємствах	13
РОЗДІЛ 2. ЕКОНОМІЧНА ОЦІНКА ДІЯЛЬНОСТІ МАШИНОБУДІВНОГО ПІДПРИЄМСТВА	16
2.1. Загальна характеристика підприємства	16
2.2. Аналіз показників діяльності підприємства	18
2.3. Аналіз системи внутрішнього аудиту на підприємстві	26
РОЗДІЛ 3. МЕТОДИКА ЗДІЙСНЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ НА ПІДПРИЄМСТВІ	32
3.1. Напрями вдосконалення організації внутрішнього аудиту на промисловому підприємстві	32
3.2. Узагальнена практика удосконалення процесів реалізації внутрішнього аудиту на підприємстві	35
ВИСНОВКИ	52
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	54
ДОДАТКИ	60

ВСТУП

Актуальність проблеми. Служба внутрішнього аудиту на промислових підприємствах виконує щодня цілий комплекс різних операцій, що сприяють забезпеченню стабільності роботи підприємства шляхом виявлення суттєвих недоліків та запобігання можливим ризикам.

Необхідність вдосконалення внутрішнього аудиту займає чільне місце у діяльності промислових підприємств. Щороку компанії із усталеною службою внутрішнього аудиту продовжують стикатися з фінансовими втратами.

Зазначені обставини підтверджують необхідність розробки методичного інструментарію підвищення ефективності проведення аудиторських перевірок на промислових підприємствах.

Мета дослідження полягає у вдосконаленні методичних засад підвищення ефективності процесів служби внутрішнього аудиту на промислових підприємствах.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити такі завдання:

1. Проаналізувати економічну характеристика і класифікацію форм (видів, напрямів) внутрішнього аудиту на підприємствах.

2. Проаналізувати нормативно-правове регулювання процесів формування внутрішнього аудиту на підприємствах.

3. Визначити особливості організації внутрішнього аудиту на машинобудівних підприємствах.

4. Вивчити загальну характеристику підприємства.

5. Проаналізувати показники діяльності підприємства.

6. Проаналізувати системи внутрішнього аудиту на підприємстві.

7. Дослідити узагальнену практику удосконалення процесів реалізації внутрішнього аудиту на підприємствах.

8. Визначити напрями вдосконалення організації внутрішнього аудиту на підприємстві.

Об'єкт дослідження – процеси внутрішнього аудиту на промислових підприємствах.

Предмет дослідження організаційно-економічні відносини, що виникають у ході вдосконалення процесів внутрішнього аудиту на промислових підприємствах.

Методи дослідження. Методами дослідження при вирішенні поставлених завдань є: теоретичні (інформаційно-аналітичний, порівняльно-описовий), емпіричний (анкетування), статистичний (кількісна та якісна обробка даних).

Інформаційною базою дослідницької роботи є науково-методичні, науково-дослідні матеріали інститутів та організацій, освітніх установ, наукових та періодичних видань.

Наукова новизна одержаних результатів. Розроблено методичний інструментарій підвищення ефективності функціонування служби внутрішнього аудиту на промислових підприємствах, що включає:

- алгоритм проведення аудиторських перевірок на основі впровадження автоматизованих процесів та збільшення ролі сторонніх підрозділів;
- авторську методику визначення економічної ефективності внутрішнього аудиту з урахуванням запровадження індивідуального коефіцієнта з метою оцінки окремих складових бізнесу.

Розроблений інструментарій розвиває методичні засади проведення внутрішнього аудиту, що дозволяє підвищити підсумкові результати економічної діяльності підприємства.

Практичне значення одержаних результатів полягає у використанні розроблених авторських методик, розрахунків та висновків у науковій роботі.

Апробація результатів та публікації. Результати дослідження які містять у кваліфікаційній роботі, пройшли апробацію та отримали схвалення на VII міжнародній науково-практичній інтернет конференції « Сучасні тенденції

розвитку обліку, аналізу, контролю, аудиту та оподаткування (21 листопада 2024 р., м.Луцьк)

Структура роботи. Робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку літератури та додатків..

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ НА ПІДПРИЄМСТВІ

1.1. Економічна характеристика і класифікація форм (видів, напрямів) внутрішнього аудиту на підприємствах.

Основною метою внутрішнього аудиту виділяють розробку та подання рекомендацій щодо попередження порушень та підвищення ефективності управління, виявлення резервів розвитку фінансово-господарської діяльності, а також надання консультаційної підтримки керівництву [9].

Філозоф О.В виділяє завдання виходячи з основної мети внутрішнього аудиту [30]:

- підтвердження достовірності фінансової інформації, що є основою для ухвалення управлінських рішень;
- оцінка стану системи внутрішнього контролю облікової, аналітичної та бюджетної складової, взаємодія із зовнішніми аудиторами з цього питання;
- виявлення та скорочення підприємницьких, податкових та фінансових ризиків та втрат;
- контроль за дотриманням законодавчої та нормативної бази України, а також дотримання виконання внутрішніх регламентів та нормативних документів;
- виявлення негативних факторів, здатних впливати на спотворення облікової інформації підприємства та аналіз цих факторів;
- виявлення та усунення непродуктивних витрат;

- оцінка ефективності діяльності підрозділів для визначення їх внеску в розвиток підприємств;

- за підсумками перевірки, підготовка необхідної інформації для вдосконалення внутрішніх регламентів аудиту.

Роль внутрішнього аудиту особливо важлива для компаній із розгалуженою мережею філій. Значимість внутрішнього аудиту у цьому випадку, визначається необхідністю для головної компанії отримувати своєчасну та об'єктивну інформацію про діяльність філій компаній. Філії компаній також отримують чималу користь від внутрішнього аудиту, відбувається ознайомлення в рамках усієї компанії з найкращими практиками в роботі окремих підрозділів [28, с.85].

Однією з тенденцій розвитку аудиту, у тому числі й внутрішнього аудиту є розширення його цілей та завдань та перетворення з просто контрольного органу, на орган, метою діяльності якого є встановлення стратегічних можливостей розвитку підприємства, проведення стратегічного аналізу та визначення перспектив розвитку [20].

Тому, процес внутрішнього аудиту можна розділити на дві групи: стратегічний та поточний.

До стратегічного процесу внутрішнього аудиту відносяться:

- моніторинг довкілля діяльності підприємства;
- участь у розробці стратегії розвитку підприємства;
- створення системи оцінки ризиків, управління ризиками;
- оцінка інвестиційних та інших проектів.

До поточних можна віднести:

- вивчення систем бухгалтерського обліку;
- оцінку та моніторинг адекватності систем бухгалтерського обліку;
- оцінку ефективності систем бухгалтерського обліку;
- облік, фінансовий аналіз та контроль;
- моніторинг системи внутрішнього контролю;
- контроль за дотриманням законодавства;

- оцінку ступеня надійності інформації, що надається системі управління;
- консультації з бухгалтерських, податкових, правових питань;
- участь у автоматизації обліку (бухгалтерського, управлінського, податкового);
- контроль за виконанням планових показників [5, с.45].

Система внутрішнього аудиту організації повинна забезпечувати виконання організацією контрольних процедур, спрямованих на запобігання або мінімізацію ризиків, що впливають на досягнення організації.

Розробка та опис контрольних процедур організації повинні здійснюватися організацією на основі аналізу причин виникнення ризиків та оцінки їх наслідків.

Контрольні процедури проводяться у рамках основного етапу аудиторської перевірки – проведення аудиторських процедур.

Класифікатор груп контрольних процедур може бути побудований таким чином, що будь-яка дія співробітників, елемент інфраструктури і т.д., призначені для мінімізації ризиків, властивих бізнес-процесу, можна віднести до тієї чи іншої групи, що наведена в класифікаторі.

Міжнародний стандарт аудиту встановлює, що входить до складу аудиторських доказів під час проведення аудиту фінансової звітності та які обов'язки аудитора з розробки та виконання аудиторських процедур з метою отримання достатніх належних аудиторських доказів, щоб мати можливість зробити обґрунтовані висновки, які послужать підставою для аудиторських звітів.

Мета аудитора полягає в розробці та виконанні аудиторських процедур таким чином, щоб аудитор міг зібрати достатні належні аудиторські докази для того, щоб мати можливість зробити обґрунтовані висновки, які стануть основою аудиторської думки.

На підставі інформації (рисунок 1.1), отриманої внутрішніми аудиторами в ході аналізу та моніторингу фінансового стану, фінансових результатів діяльності підприємства, за допомогою застосування аналітичних процедур, аудитор зможе висловити думку про функціонування господарюючого суб'єкта

та запропонувати методи підвищення ефективності та результативності його діяльності.

Рис 1.1 Інформаційна база щодо внутрішнього аудиту

Джерело * За даними [16]

З вищеперелічених джерел складаються робочі документи, які містять у собі графіки, таблиці, діаграми.

Таким чином, актуальною проблемою функціонування ефективної системи внутрішнього аудиту є відсутність методологічної єдності інформаційної бази, що тягне збирання різнотипних аудиторських доказів і, як наслідок, різних результатів перевірки та складності систематизації цих результатів під час підготовки аудиторського висновку. Для усунення цієї проблеми необхідно уніфікувати збір аудиторських доказів, забезпечуючи комплексний єдиний підхід до внутрішнього аудиту та його методики, яка не порушує цілісну картину сприйняття стану систем та підсистем фінансового, управлінського, податкового обліку, контролю, аналізу та інших підсистем суб'єкта господарювання.

1.2. Нормативно-правове регулювання процесів формування внутрішнього аудиту на підприємствах.

Нормативно-правове регулювання процесів формування внутрішнього аудиту на підприємствах є важливим елементом забезпечення прозорості, ефективності та надійності функціонування бізнесу. Основними документами та нормативними актами, що регламентують цей процес, є:

Закон України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" регулює ведення бухгалтерського обліку і звітності, а також визначає основні вимоги до системи внутрішнього контролю, що включає внутрішній аудит [7].

Закон України "Про аудиторську діяльність" містить положення щодо вимог до аудиторських фірм і аудиторів, які надають послуги внутрішнього аудиту [6]. Законопроектом «Про внутрішній аудит» зроблено спробу законодавчо закріпити визначення суб'єктів утворення служб ВА та розширити їх коло, включивши державні і комунальні підприємства, акціонерні і холдингові компанії, суб'єкти господарювання, у статутному капіталі яких державі належить 50 та більше відсотків акцій (часток, паїв). Надалі, проект цього закону не отримав відповідної підтримки і, не був прийнятий аудиту.

НБУ встановлює вимоги до організації внутрішнього аудиту для банків та інших фінансових установ, зокрема вимоги до незалежності підрозділу внутрішнього аудиту та порядку звітності.

Положення про внутрішній аудит визначає цілі, функції та структуру внутрішнього аудиту.

Кодекс корпоративної етики та Кодекс внутрішнього контролю формують принципи етичної поведінки, відповідальності та вимоги до управління ризиками.

Порядки та рекомендації від Міністерства фінансів України та інших державних органів регулюють деякі аспекти ведення внутрішнього контролю та аудиту, особливо у державних і комунальних підприємствах.

Таке нормативно-правове регулювання допомагає забезпечити цілісність внутрішніх контрольних систем та сприяє надійності бізнес-процесів підприємств.

1.3. Особливості організації внутрішнього аудиту на машинобудівних підприємствах.

З аналізу великого обсягу наукової літератури виділемо визначення щодо системи внутрішнього аудиту машинобудівних підприємств (таблиця 1.1).

Таблиця 1.1

Структура системи внутрішнього аудиту машинобудівних підприємств*

Найменування компонента	Характеристика
Контрольне середовище	Сукупність локальних нормативних актів, правил і процедур (включаючи неформалізовані) та способів їх виконання, що створюється та підтримується керівництвом з метою забезпечення всіма працівниками ефективного функціонування системи внутрішнього контролю
Оцінка ризиків	Процес виявлення та аналізу ризиків. Під ризиком розуміється поєднання ймовірності та наслідків не досягнення цілей діяльності (процесу)
Процедури внутрішнього контролю	Дії керівництва та співробітників організації, створені задля забезпечення підприємству необхідних заходів для зниження ризиків, які впливають на досягнення цілей діяльності (процесу).
Інформація та комунікація	Система інформаційного забезпечення та обміну інформацією, організована з метою своєчасної реєстрації в облікових та інформаційних системах даних, важливих для здійснення діяльності, та обмін ними між керівництвом та співробітниками організації, які потребують цих даних для ефективного управління діяльністю (процесів)
Оцінка моніторингу внутрішнього контролю	Моніторинг внутрішнього контролю здійснюється щодо елементів внутрішнього контролю, зазначених вище, з метою визначення їх ефективності та результативності, а також необхідності їх зміни, що дозволяє переконатися в тому, що внутрішній контроль забезпечує достатню впевненість у досягненні цілей діяльності.

Джерело* За даними [10]

Слід розуміти, що ризики можуть бути зумовлені зовнішніми та внутрішніми факторами. До зовнішніх факторів можна віднести зміни економічної кон'юнктури чи законодавства, виникнення нових обставин поза сферою впливу керівництва економічного суб'єкта. До внутрішніх чинників відносяться процеси всередині економічного суб'єкта: поява нових співробітників, технологій, нових систем роботи, у тому числі інформаційних систем; зростання та розвиток підприємства, що призводить до змін обсягу роботи, що виконується співробітниками; зміна способів ведення діяльності; реорганізація підприємства тощо..

Внутрішній аудит є оцінкою надійності та ефективності існуючої системи внутрішнього контролю, а внутрішні аудитори – людьми, покликаними неупереджено та професійно провести таку оцінку. Інакше кажучи, можна сказати, що внутрішній аудит є незалежною оцінкою. І основною метою компанії є набуття впевненості та надійності у використанні засобів внутрішнього контролю.

Особливості організації внутрішнього контролю для підприємства мають визначатися специфікою господарської діяльності, її масштабами і особливостями її управління.

Відповідно до вищевикладеного щодо сутності та елементів внутрішнього контролю необхідно звернути особливу увагу на тісний взаємозв'язок бізнес-процесів підприємства зі стратегією організації внутрішнього контролю. Також важливо, що у процесі становлення внутрішнього контролю для підприємства має брати участь кожен співробітник, необхідно підвищувати ступінь залучення працівників, встановлювати персональну відповідальність за здійснення контрольних функцій. Однак ключовим фактором є переважання користі внутрішнього контролю над понесеними на його організацію та реалізацію витрат.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1

Таким чином, внутрішній аудит є ефективним засобом внутрішнього контролю, що включає комплекс заходів щодо оптимізації та контролю за діяльністю компанії, що дозволяє виявити резерви підвищення ефективності бізнесу. Організація служби внутрішнього контролю, що сприяє підвищенню ефективності функціонування економічного агента ринку та захисту інтересів акціонерів, є зоною відповідальності управлінського персоналу та власників. Але навіть добре вибудована та організована служба внутрішнього контролю потребує оцінки своєї ефективності як з точки зору досягнення поставленої мети, так і з точки зору економічності.

Отже, внутрішній аудит покликаний виконувати ширші завдання щодо оцінки процесів внутрішнього контролю, управління ризиками, корпоративного управління. Основним завданням системи внутрішнього контролю є забезпечення спостереження та перевірки функціонування будь-якого об'єкта внутрішнього контролю щодо відповідності їх діяльності законам, стандартам, нормам, прийнятим управлінським рішенням.

РОЗДІЛ 2.

ЕКОНОМІЧНА ОЦІНКА ДІЯЛЬНОСТІ МАШИНОБУДІВНОГО ПІДПРИЄМСТВА

2.1. Загальна характеристика ТВО «ВО «XXXXXXXX»

ТВО «ВО «XXXXXXXX» — це українське підприємство, розташоване у місті Ковель, Волинської області, яке спеціалізується на виробництві сільськогосподарської техніки та обладнання. Компанія має значний досвід у сфері машинобудування та виробництва, що дозволяє їй забезпечувати потреби аграрного сектору в Україні.

Основна продукція компанії — це сільськогосподарська техніка, зокрема обладнання для обробки ґрунту, посіву, збору врожаю та інших аграрних потреб. Компанія може виготовляти як стандартну техніку, так і розробляти обладнання на замовлення, адаптоване до специфічних потреб клієнтів.

ТВО «ВО «XXXXXXXX» орієнтується на аграрний сектор, який є одним із ключових напрямів економіки України. Продукція компанії допомагає аграріям у підвищенні ефективності сільськогосподарських робіт, що є важливим для забезпечення продовольчої безпеки країни.

Підприємство, працює над модернізацією та оновленням технологічних процесів для підвищення якості своєї продукції. Застосування інновацій у виробництві може сприяти підвищенню конкурентоспроможності та розширенню асортименту продукції.

Як місцеве підприємство, ТВО «ВО «XXXXXXXX» має важливе значення для місцевої економіки, створюючи робочі місця та сприяючи економічному

розвитку регіону. Важливим є співробітництво з місцевими освітніми закладами та участь у соціальних програмах є додатковим внеском у розвиток громади.

Компанія стикається з викликами у вигляді конкуренції з іноземними виробниками та потреби у модернізації обладнання. Однак з огляду на високий попит на сільськогосподарську техніку в Україні та перспективи експорту, ТВО «ВО «XXXXXXXX» має можливості для розширення своєї діяльності.

ТВО «ВО «XXXXXXXX» є важливим підприємством у галузі сільськогосподарського машинобудування в Україні. Компанія має позитивний вплив на місцеву економіку та аграрний сектор завдяки спеціалізації на виробництві сільськогосподарської техніки.

Організаційна структура включає в себе відділ головного інженера, відділ керівницького обліку, фінансовий відділ, планово-економічний відділ, відділ комп'ютерного та інформаційного забезпечення, збуту, господарчій відділ, матеріально-технічного постачання, юридичний, канцелярію, головного бухгалтера, начальника служби безпеки та виробничі підрозділи. До функціональних підрозділів відносяться економічний, бухгалтерський, маркетинговий, юридичний, плановий відділи та відділ кадрів [19].

До виробничих підрозділів належать служба головного інженера до якої в свою чергу входять конструкторський, головного технолога, головного метролога, механіка, головного енергетика, устаткування та інші відділи.

До інженерної служби відносяться автопарк, склад запчастин, машинно — тракторний парк та служба НТЗ.

Організаційна структура підприємства є гнучкою та динамічною, вона здатна миттєво реагувати на зміну попиту, вдосконалення технології виробництва чи появу інновацій.

Структуру ТВО «ВО «XXXXXXXX» можна охарактеризувати так:

- оптимальний розподіл праці, що зумовлений наявністю висококваліфікованих спеціалістів на кожній посаді;
- ієрархічність управління, за якої кожний нижчий рівень контролюється вищим і підпорядковується йому;

- наявність системи внутрішніх правил і стандартів (формальних), що забезпечує однорідність виконання обов'язків;

- об'єктивізм, з яким офіційні особи виконують посадові обов'язки;

Рівень організації управління впливає на інші складові конкурентного потенціалу підприємства і на кінцеві результати діяльності, обсяги виробництва продукції і конкурентоспроможність підприємства в цілому.

Структуру управління ТВО «ВО «XXXXXXX» можна охарактеризувати такими критеріями:

– адаптованість (здатність організаційної структури адаптуватися до змін зовнішнього середовища);

– адекватність (постійна відповідність організаційної структури параметрам керованої системи);

– спеціалізація (функціональне закриття структурних підрозділів, обмеження та конкретизація сфери діяльності кожного підрозділу управління);

– оптимальність (встановлення раціональних відносин між рівнями та рівнями управління);

– надійність (гарантована надійна передача інформації);

– економічність (відповідність витрат на утримання можливостям організації);

– простота (легкість для персоналу зрозуміти та адаптуватися до цієї форми управління та участі у реалізації мети організації).

2.2 Аналіз показників діяльності ТВО «ВО «XXXXXXX»

Горизонтальний (тимчасовий) аналіз передбачає порівняння кожної позиції звітності з попереднім періодом, що дозволяє виявити тенденції зміни статей балансу або їх груп та на підставі цього обчислити базисні темпи зростання (приросту). Цей аналіз базується на порівнянні динаміки розвитку всіх статей балансу або звіту про прибутки та збитки порівняно з базисним роком,

фінансові показники за яким беруться за 100%. В результаті виходять таблиці звітності в індексній формі та з'являється можливість глибокого аналізу динаміки показників та визначення темпів приросту статей звітності.

Таблиця 2.1

Горизонтальний аналіз балансу ТВО«ВО «XXXXXXX»

Стаття	Значення статті по рокам			Абсолютний приріст, тис.грн		Темп приросту,%	
	2021	2022	2023	2022/2021	2023/2022	2022/2021	2023/2022
Активи	68 736	77 385	62 676	8 649	-14 709	12,58	-19,01
Необоротні активи	3 681	3 295	605	-386	-2 690	-10,49	-81,64
Оборотні активи	65 055	74 090	62 071	9 035	-12 019	13,89	-16,22
Пасиви	78 633	89 674	26 250	11 041	-63 424	14,04	-70,73
Власний капітал	14 000	14 000	14 000	0	0	0	0
Довгострокові зобов'язання та забезпечення	-	13 900	-	-	-	-	-
Поточні зобов'язання та забезпечення	64 633	61 774	12 250	-2 859	-49 524	-4,42	-80,17

Джерело* За даними [31]

Отже, у 2023 році оборотні активи зменшилися на 12019 тис.грн. Власний капітал залишився без змін. При цьому поточні зобов'язання зменшилися на

49524 тис.грн. Це свідчить про покращення фінансового стану підприємства, зокрема підвищення платоспроможності.

У таблиці 2.2 наведено горизонтальний аналіз необоротних активів.

Таблиця 2.2

Горизонтальний аналіз необоротних активів ТОВ «ВО «XXXXXXX»

Стаття	Значення статті по рокам			Абсолютний приріст, тис.грн		Темп приросту,%	
	2021	2022	2023	2022/2021	2023/2022	2022/2021	2023/2022
Нематеріальні активи	-	-	-	-	-	-	-
Незавершені капітальні інвестиції	61	-	-	-	-	-	-
Залишкова вартість основних засобів	3 620	3 295	605	-325	-2 690	-8,98	-81,64

Джерело* за даними [31]

Отже, протягом аналізованого періоду нематеріальні активи в балансі відсутні, залишкова вартість основних засобів зменшилася на 2690 тис.грн. Горизонтальний аналіз власного капіталу наведено у таблиці 2.3.

Таблиця 2.3

Горизонтальний аналіз власного капіталу ТОВ «ВО «XXXXXXX»

Стаття	Значення статті по рокам			Абсолютний приріст, тис.грн		Темп приросту,%	
	2021	2022	2023	2022/2021 1	2023/2022 2	2022/2021 1	2023/2022 2
Зареєстрований пайовий капітал	14 000	14 000	14 000	0	0	0	0
Додатковий капітал	0	0	0	0	0	0	0

Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	-9 897	-12289	-17 513	-2 392	-5 224	24,17	42,51
---	--------	--------	---------	--------	--------	-------	-------

Джерело * За даними [31]

Отже, додатковий капітал відсутній, а непокритий збиток зріс на 42,51 %.

Горизонтальний аналіз зобов'язань наведений у табл.2.4

Таблиця 2.4

Горизонтальний аналіз зобов'язань ТОВ «ВО «XXXXXXX»

Стаття	Значення статті по рокам			Абсолютний приріст, тис.грн		Темп приросту,%	
	2021	2022	2023	2022/2021	2023/2022	2022/2021	2023/2022
Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	3 038	14 067	15 182	11 029	1 115	363,03	7,93
Поточні зобов'язання зі страхування	768	1 122	5 965	354	4 843	46,09	431,64
Поточні зобов'язання з оплати праці	7 538	10 574	10 389	3 036	-185	40,28	-1,75
Інші поточні зобов'язання	11 351	2 558	18 381	-8 793	15 823	-77,46	618,57

Джерело* За даними [31]

Отже, у 2023 році кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги зросла на 1115 тис. грн., поточні зобов'язання з оплати праці зменшилися на 185 тис. грн, а інші поточні зобов'язання зросли на 15823 тис.грн. Горизонтальний аналіз звіту про фінансові результати наведений у таблиці 2.5.

Таблиця 2.5

Горизонтальний аналіз звіту про фінансові результати ТОВ «ВО

«XXXXXXX»

Стаття	Значення статті по рокам			Абсолютний приріст, тис.грн		Темп приросту,%	
	2021	2022	2023	2022/2021	2023/2022	2022/2021	2023/2022
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	164 220	120 505	43 515	-43715	-76990	-26,62	-63,89
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт,	143 949	108 006	45 630	-35943	-62376	-24,97	-57,75
Валовий прибуток (збиток)	20 271	12 499	-2 115	-7772	-14614	-38,34	-116,92
Інші операційні доходи	6 831	3799	7 355	-3032	3556	-44,39	93,60
Адміністративні витрати	14207	11248	0	-2959	-11248	-20,83	-100,00
Витрати на збут	3681	2 501	0	-1180	-2501	-32,06	-100,00
Інші операційні витрати	7563	5 011	13 886	-2552	8875	-33,74	177,11
Прибуток (збиток) від операційної діяльності	1 651	-2 462	-8 646	-4113	-6184	-249,12	251,18
Інші фінансові доходи	0	0	0	0	0		
Інші доходи	0	0	0	0	0		
Фінансові витрати	3 904	2 761	0	-1143	-2761	-29,28	-100,00
Прибуток (збиток) від звичайної діяльності	-2392	-5 224	-8 366	-2832	-3142	118,39	60,15

Джерело* За даними [31]

Проаналізувавши звіт про фінансові результати, можна зробити висновок, що фінансовий стан підприємства нестабільний. У 2021-2023 роках підприємство отримало збиток. Це пов'язано зі зменшенням обсягу продажів підприємства. Так у 2023 році чистий дохід від реалізації зменшився на 63,8%.

Фінансова стійкість - характеристика підприємства, що свідчить про його стабільне становище на ринку: про вільне розпорядження грошима,

перевищення доходів над витратами, безперебійні процеси виробництва та реалізації продукції.

Таблиця 2.6

Відносні показники фінансової стійкості ТОВ «ВО «XXXXXXX»

Найменування	2022	2023	Зміни
Коефіцієнт автономії	0,18	0,22	0,04
Коефіцієнт співвідношення позикового та власного капіталу	0,69	0,61	-0,08
Коефіцієнт власного оборотного капіталу	5,29	4,43	-0,86
Коефіцієнт маневреності	0,49	0,5	-0,1
Коефіцієнт фінансової стійкості	0,42	0,43	-0,1

Джерело* За даними [31]

На основі наданих даних можна провести аналіз фінансових показників компанії за 2022-2023 роки, зокрема зміни в її фінансовій стійкості та структурі капіталу.

Коефіцієнт автономії. Зростання цього показника свідчить про покращення фінансової незалежності компанії від позикових коштів. Коефіцієнт автономії показує, яку частину активів фінансують за рахунок власного капіталу. Підвищення цього коефіцієнта — позитивний сигнал, що вказує на збільшення частки власного капіталу у структурі джерел фінансування.

Коефіцієнт співвідношення позикового та власного капіталу. Зменшення коефіцієнта означає зниження залежності від позикового капіталу. Це може свідчити про зменшення ризику, пов'язаного з борговим навантаженням, і покращення фінансової стабільності.

Коефіцієнт власного оборотного капіталу. Зниження цього показника може свідчити про те, що у компанії стало менше власних коштів, які вона може використовувати для покриття короткострокових зобов'язань. Це потенційно негативний знак, оскільки зменшення власного оборотного капіталу може обмежити гнучкість компанії у фінансуванні поточної діяльності.

Коефіцієнт маневреності. Невелике зростання коефіцієнта маневреності свідчить про поліпшення в здатності компанії фінансувати поточну діяльність за

рахунок власного капіталу. Це є позитивною тенденцією, оскільки забезпечує більш стійке фінансове становище компанії.

Коефіцієнт фінансової стійкості. Показник зріс, що свідчить про покращення фінансової стійкості компанії. Він показує, яку частку всіх активів становить власний капітал, що є позитивним сигналом для інвесторів та кредиторів.

Ліквідність та платоспроможність є основними характеристиками фінансового стану організації. Платоспроможність підприємства це очікувана здатність погашення заборгованості, а ліквідність – достатність наявних фінансових та інших коштів на оплату боргів на даний час.

У таблиці 2.7 подано показники ліквідності підприємства на 2022-2023 роки.

Таблиця 2.7

Показники ліквідності організації ТОВ «ВО «XXXXXXX»

Найменування показників	2022	2023	Зміни
1. Коефіцієнт поточної ліквідності	3,77	4,35	0,59
2. Коефіцієнт швидкої ліквідності	5,20	1,79	-3,41
3. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0	0	0,00

Джерело* За даними [31]

Аналізуючи наведені показники ліквідності компанії за 2022-2023 роки, можна зробити такі висновки:

Коефіцієнт поточної ліквідності. Зростання коефіцієнта поточної ліквідності свідчить про покращення здатності компанії покривати свої короткострокові зобов'язання за рахунок оборотних активів. Цей коефіцієнт

перевищує оптимальне значення (зазвичай вважається прийнятним рівнем 1,5-2,0), що може свідчити про ефективне управління активами або про наявність зайвих коштів у поточних активах.

Коефіцієнт швидкої ліквідності. Значне зниження цього коефіцієнта свідчить про погіршення можливості компанії швидко погашати короткострокові зобов'язання за рахунок більш ліквідних активів (грошових коштів та дебіторської заборгованості). Таке різке падіння може вказувати на зменшення ліквідних активів або збільшення зобов'язань, що може бути ризиковим фактором. Оптимальне значення цього коефіцієнта зазвичай коливається в межах 1,0-1,5, тож теперішній рівень 1,79 все ще є прийнятним, проте зміна є помітною і потребує уваги.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності. Відсутність змін свідчить про те, що компанія не має ліквідних активів у вигляді грошових коштів або їх еквівалентів, які могли б негайно покрити короткострокові зобов'язання. Це може створювати певні ризики, якщо раптом з'явиться потреба в негайних виплатах.

Коефіцієнти оборотності чи ділової активності підприємства – показують ефективність використання підприємством (організацією) свого капіталу та коштів. Дані коефіцієнти показують швидкість обороту капіталу та перетворення їх у кошти. Коефіцієнти оборотності безпосередньо визначають ступінь платоспроможності підприємства (здатності розплачуватися за своїми зобов'язаннями), фінансової стійкості та фінансового ризику. Коефіцієнти оборотності у своїх розрахунках використовують не чистий прибуток як коефіцієнти рентабельності, а прибуток від реалізації товарів та послуг. Це дозволяє оцінити не прибутковість діяльності підприємства, яке інтенсивність і швидкість оборотності ресурсів, активів, запасів, коштів, дебіторську і кредиторську заборгованість.

Таблиця 2.8

Показники ділової активності ТОВ «ВО «XXXXXXX»

Найменування показника	2022	2023
Коефіцієнт оборотності капіталу	3,53	3,67
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	36,29	14,99
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	9,41	11,32
Коефіцієнт оборотності коштів	6,82	9,60
Коефіцієнт оборотності запасів та витрат	14,51	18,70

Джерело * За даними [31]

Коефіцієнт оборотності капіталу трохи сповільнив темп оборотності через скорочення виручки, хоча капітал не змінився. Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості на кінець 2023 року становив 36,29 через погашення дебіторами своїх зобов'язань перед ТОВ «ВО «XXXXXXX».

Коефіцієнт оборотності коштів = 6,82; що, показує не ефективність їх використання, тобто скорочення ефективності щодо 2022 року.

Коефіцієнт оборотності запасів та витрат становив 14,51 – показує швидкість трансформації запасів у готову продукцію.

2.3. Аналіз системи внутрішнього аудиту на ТОВ "ВО "XXXXXXX"

У ТОВ «ВО «XXXXXXX» випускається регламент проведення аудиторських перевірок, у якому прописуються всі етапи із ключовими поясненнями. Метою регламенту проведення перевірок є визначення порядку дій працівників компанії під час проведення перевірок службою внутрішнього аудиту.

Метою побудови функціональної моделі процесу проведення внутрішнього аудиту є необхідний і досить формалізований опис всіх процесів,

з яких складається аудит, що моделюється, а також характеру взаємозв'язку між ними.

Функціональна модель відбиває функціональну структуру системи процесів, що становлять діяльність організації. Кожен етап аудиту ТОВ «ВО «XXXXXXXX» включає певний перелік підетапів.

Формування плану внутрішніх аудитів. Планування внутрішнього аудиту поділяється на дві групи: довгострокове та річне. Довгострокове планування базується на аналізі ризиків та ранжуванні ступеня важливості бізнес-процесів у компанії. Перевірку процесів великої важливості або високого ризику планують частіше за процеси з несуттєвими ризиками. Річний план внутрішнього аудиту вважають основним документом у роботі служби внутрішнього аудиту ТОВ «ВО «XXXXXXXX». Його складають відповідно до довгострокового плану, приписів законодавства, трансформації зовнішніх факторів, змінних внутрішніх чинників, проведеного перегляду ризиків. З цього випливає, що річний план може змінюватись у разі появи нових факторів [33].

Формування робочої групи та призначення керівника робочої групи. Функції робочих груп виконують працівники служби внутрішнього аудиту ТОВ «ВО «XXXXXXXX». До складу робочої групи входять керівник підрозділу, менеджери – керівники робочих груп та безпосередні виконавці робіт – учасники робочих груп на посаді спеціалістів, аналітиків та/або стажистів. Розпорядження про призначення є підсумковим документом, що підтверджує перелік робочої групи.

Планування. На етапі планування визначається загальна мета аудиту. Після оцінки ризиків намічаються конкретні аудиторські заходи, які за необхідності затверджуються керівництвом.

У процесі планування група внутрішнього аудиту визначає обсяг та цілі, розглядає рекомендації, що стосуються аудиту (наприклад, закони, постанови, галузеві стандарти, політики та процедури компанії тощо). Також аудиторська команда на даному етапі має проаналізувати результати попередніх аудитів, погодити графік та бюджет аудиту, скласти план аудиту, який необхідно

виконати, визначити відповідальних осіб, які будуть залучені до процесу та організувати збори, щоб розпочати аудит.

Проведення аудиторських процедур. На етапі "Проведення аудиторських процедур" аудиторська група виконує план аудиту. Як правило аудиторська група ТОВ «ВО «XXXXXXX»:

- проводить інтерв'ю з ключовим персоналом для підтвердження розуміння процесу та засобів контролю;
- аналізує документи та отримані докази для підтвердження тестування засобів контролю;
- документує виконану роботу.

Кожна аудиторська перевірка включає певний перелік аудиторських процедур залежно від цілей перевірки.

Під час проведення аудиторських процедур використовуються усталені методи тестування, які допомагають аудитору скласти обґрунтовану думку, що ґрунтується на доказах.

Внутрішній аудитор ТОВ «ВО «XXXXXXX» здебільшого виконує ряд аудиторських процедур, перелік яких наведено у таблиці 2.9

Таблиця 2.9

Приклади аудиторських процедур ТОВ «ВО «XXXXXXX»

Аудиторська процедура	приклад	Опис
Інспектування	Перевірка рахунк-фактур	При перевірці рахунк-фактури, актуальним є наступний порядок контролю: встановлення вірності ведення книги продажу та покупок; аналіз рахунків-фактур щодо наявності пропущених номерів; контроль за внесенням усіх проводок до Головної книги; перевірка вірності рахунків покупців; звірка відомостей аналітичного та синтетичного обліку; звіряння дат виконуваних операцій із датами, зазначеними у рахунках-фактурах.
Перерахунок	Перевірка правомірності нарахування амортизації	Аналіз правильності нарахування амортизації виконується виходячи з документів. До переліку паперів, які підлягають аудиту, входять інвентарні картки. Аудитор може проводити перерахунок.

Продовження табл.2.9

Спостереження	Виконання контролю над рухом ТМЦ	Перевірка руху матеріальних цінностей проводиться у вигляді інвентаризації. Підготовка до інвентаризації включає такі етапи: складання списку матеріалів, які підлягають інвентаризації; формування інвентаризаційної комісії; отримання розписки про те, що це документи, що стосуються ТМЦ, що перебувають у бухгалтерії.
Перерахунок	Перевірка правильності нарахування та сплати податків	Основними завданнями є вивчення облікової політики з метою оподаткування та детальна перевірка процесу нарахування сплати податків шляхом перерахунку.
Інспектування	Своєчасне відображення у бухобліку всіх господарських операцій	Аналіз інформації про право переходу власності з договорів та звіряння дати первинних документів з даними обліку.
Підтвердження	Встановлення правильності розрахунків з контрагентами	На регулярній основі відбувається звіряння з контрагентами за допомогою актів звіряння.

Джерело* За даними [19]

Формування та обговорення висновків. На етапі складання звіту спочатку складається проект аудиторського звіту. Звіт повинен бути написаний ясно і коротко, щоб уникнути неправильного тлумачення. Висновки мають супроводжуватися практичними рекомендаціями, які безпосередньо призведуть до покращення процесу. Процес випуску звіту внутрішнього аудиту повинен включати:

- складання проекту звіту;

- розгляд проекту з керівництвом, щоб переконатися в точності результатів;
- складання остаточного звіту.

Розробка коригувальних/оптимізаційних дій та моніторинг. Заключний етап - один з важливих етапів, який часто не береться до уваги і ігнорується. Наступні дії мають вирішальне значення для забезпечення виконання рекомендацій щодо виявлених результатів. Цей процес має включати відповідні наступні дії з власниками процесів, які мають виконати рекомендації, а також нагляд керівництва за загальним статусом компанії щодо розгляду результатів, виявлених внутрішнім аудитом [25]. Якщо організація не стежитиме за виконанням рекомендацій, малоімовірно, що зміни будуть внесені.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2

Таким чином, внутрішній аудит ТОВ «ВО «XXXXXXXX» покликаний виконувати ширші завдання щодо оцінки процесів внутрішнього контролю, управління ризиками, корпоративного управління. Основним завданням системи внутрішнього контролю є забезпечення спостереження та перевірки функціонування будь-якого об'єкта внутрішнього контролю щодо відповідності їх діяльності законам, стандартам, нормам, прийнятим управлінським рішенням.

Основними структурними елементами перевірки ТОВ «ВО «XXXXXXXX» є:

- Контроль інвестицій - полягає у виявленні та мінімізації джерел фінансових відтоків, пов'язаних з інвестованим капіталом. За підсумками можливо прийняти рішення про проведення збалансованої політики підприємства. До її складу зазвичай включається перенаправлення коштів на інші промислові чи господарські потреби. Одним із шляхів зменшення витрат за рахунок виплати дивідендів є впорядкування структури розрахунків та

відсіювання ненадійних акціонерів, які не вносять вчасно внески до статутного капіталу;

- контроль безпеки активів - включає виявлення зловживань і реальний облік зношеності фондів. Своєчасна заміна матеріальної бази підприємства є гарантом успішної роботи;

- контроль структури капіталу - відноситься швидше до регулятивної політики компанії. Визначення фактичних приток та відтоків дозволяє найефективніше розподіляти кошти розширення виробництва, виплату відсотків за кредитами та інших.;

- контроль процесів постачання, виробництва та продажу – виявляє малоефективні ланки в ланцюжках забезпечення виробничих та господарських потреб, випуску продукції, маркетингових досліджень та логістики. Важливим етапом є оцінка ефективності витрачання ресурсів та сировини, що надають переважний вплив на величину собівартості;

- контроль за дотриманням законодавства – ставить за мету виключити негативні наслідки за результатами перевірки правоохоронними органами;

- контроль облікової та бухгалтерської документації – запобігає навмисним та випадковим помилкам і дозволяє додатково контролювати складену звітність.

Також служба внутрішнього аудиту здійснює аналіз, узагальнення та систематизацію виявлених за результатами державного аудиту порушень та недоліків.

РОЗДІЛ 3.

МЕТОДИКА ЗДІЙСНЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ НА ПІДПРИЄМСТВІ

3.1. Напрями вдосконалення організації внутрішнього аудиту на ТОВ "ВО "XXXXXXXXX"

Використання напрямів відкриває нові можливості щодо контролю за діяльністю економічного суб'єкта і здатний вплинути на всі елементи внутрішнього аудиту:

1) Метод ФІФО (FIFO)

FIFO — first in first out) передбачає, що запаси використовують у тій послідовності, у якій вони надходили на підприємство (п. 20 НП(С)БО 9). Тобто запаси, придбані першими, спишуть першими. У свою чергу, запаси, що залишилися на кінець періоду, були придбані або виготовлені останніми [52].

2) Також прискорена амортизація активів передбачена у законодавстві України. Відповідно до П(С)БО 7 “Основні засоби” акціонерні товариства можуть застосовувати наступні методи прискореної амортизації: зменшення залишкової вартості, прискореного зменшення залишкової вартості, кумулятивний метод [53].

3) Під графіком документообігу слід розуміти документ, оформлений у вигляді схеми або переліку робіт із створення, перевірки та обробки документів, що виконуються кожним підрозділом установи, а також усіма виконавцями із зазначенням їх взаємозв'язку і термінів виконання робіт [54].

4) Автоматизація процесів – це застосування інформаційних технологій, яке дозволяє працівникам компанії збирати та інтерпретувати інформацію, маніпулювати даними, і зв'язуватися з іншими цифровими системами [55].

Основні недоліки та запропоновані заходи внутрішнього аудиту, спрямовані на їхнє корегування:

1) Конфіденційність даних та надійність технологій. Однією з ключових проблем, пов'язаних із розвитком інформаційних технологій, є витік конфіденційних даних в результаті зломів та збоїв в роботі систем. Крім рішень у технічній галузі (розробка антивірусів та інших програм захисту даних, резервне копіювання) уникненню даного ризику сприяють такі зміни до внутрішнього аудиту:

- періодична оцінка ризику шляхом симуляції атак та моделювання надзвичайних ситуацій;

- проведення навчальних заходів для співробітників з метою повідомлення про можливість крадіжки даних чи збою інформаційних систем;

- формування відповідальності за безпеку даних та негативного ставлення до несумлінних дій на рівні корпоративної культури;

- обмеження доступу до конфіденційної інформації, своєчасне оновлення списку та відстеження активності користувачів з необмеженими правами доступу (адміністратори, розробники);

- організація каналу комунікації для повідомлень про витік інформації чи збої у роботі інформаційних систем;

- проведення періодичного аналізу динаміки показників для виявлення потенційних збоїв у системі;

- дублювання на паперовому носії найважливіших документів.

2) Нестача висококваліфікованих спеціалістів. Внаслідок стрімкого розвитку технологій виникає необхідність у співробітниках, здатних працювати з нововведеннями. Для цілей зниження негативного впливу даного фактора на діяльність компанії слід запровадити такі зміни до системи внутрішнього аудиту [41]:

– запровадження програм підвищення кваліфікації та навчання персоналу використанню нових технологій, систематична оцінка рівня компетентності працівників;

- внесення змін до кадрової політики: підвищення вимог до кандидатів, впровадження у систему оцінки співробітників показників, пов'язаних із навичками використання релевантних цифрових технологій;

– ведення статистики некоректного використання технологій;

- формування на рівні корпоративної культури прагнення працівників до професійного зростання та передачі знань;

- формування залучення співробітників до процесу трансформації, наприклад, шляхом створення конкурсів на пропозицію інноваційних ідей та заходів, присвячених цифровізації;

– забезпечення комунікації та обміну досвідом між працівниками;

- складання регламентів по роботі з цифровими технологіями.

3) Незадовільні результати проектів із впровадження цифрових технологій.

При плануванні використання нових технологій необхідно враховувати співвідношення витрат до очікуваних вигод. Для зниження ймовірності виникнення випадків перевищення витрат на імплементацію технології над користю від її використання особливо важлива робота наступних елементів внутрішнього аудиту [14, с. 106]:

– контроль за точністю виконання розрахунків та надійністю джерел даних;

- затвердження планів на впровадження технологій керівництвом відповідного рівня;

- участь у розробці плану осіб, які мають достатні компетенції;

- звіряння витрат, відображених у кошторисах або інших документах, з ринковими цінами чи іншими незалежними джерелами інформації

В результаті досягається основна мета підвищення ефективності діяльності. Застосування компаніями спеціалізованих програмних продуктів забезпечує перехід на якісно новий рівень у роботі.

Застосування програмного продукту можливе для ведення всієї аудиторської перевірки та проведення процедур тестування.

Докладніше можна ознайомитись на рис 3.1.

Рис. 3.1 Напрямки проведення аудиторських процедур на ТОВ «ВО
«XXXXXXXX»

Джерело * складено автором

3.2. Узагальнена практика удосконалення процесів реалізації внутрішнього аудиту на промисловому підприємстві.

Внутрішній аудит та контроль відіграють ключову роль у забезпеченні відповідності організації законодавству, політиці та внутрішнім процедурам. Однак, традиційні методи контролю, такі як ручне тестування та перевірка документів, можуть бути неефективними. Цифровізація дозволяє прискорити процес контролю та забезпечити більш високу точність результатів [1, с.37].

Переваги :

Збільшення ефективності та швидкості процесів. Цифровізація дозволяє автоматизувати багато процесів, пов'язаних із внутрішнім аудитом і контролем, що сприяє підвищенню їх якості. Наприклад, за допомогою цифрових інструментів можна аналізувати великі обсяги даних та виявляти потенційні ризики, а також генерувати звіти та рекомендації в автоматичному режимі.

Поліпшення якості даних. Цифровізація дозволяє збирати, обробляти та аналізувати дані автоматично, що підвищує їх точність та достовірність. Це також дозволяє знизити кількість помилок, пов'язаних із ручним введенням та обробкою даних.

Зниження ризиків. Цифровізація контролю дозволяє швидко виявляти потенційні проблеми та ризики, а також швидко реагувати на них. Це дозволяє організаціям зменшити ризики, пов'язані з шахрайством та іншими видами порушень, а також скоротити втрати, пов'язані з неефективними системами внутрішнього контролю.

Поліпшення комунікації та співробітництва. Цифровізація дозволяє покращити комунікацію та ефективну співпрацю між різними відділами та співробітниками організації. Наприклад, цифрові інструменти для спільної роботи дозволяють швидко обмінюватися інформацією та документами.

Поліпшення звітності. Цифрові платформи дозволяють збирати, аналізувати та подавати дані у зручному та зрозумілому вигляді. Це дозволяє аудиторам надавати більш повну та точну інформацію про процеси бізнесу та результати його діяльності.

Скорочення витрат. Автоматизація процесів внутрішнього аудиту та контролю може знизити витрати на персонал та зменшити навантаження на ручну працю, що скоротить витрати та підвищить прибутковість організації.

Існує безліч прикладів застосування цифровізації внутрішнього аудиту та контролю у компаніях. Ось кілька компаній, які успішно запровадили цифровізацію:

PepsiCo впровадила програмне забезпечення для аудиту, яке дозволяє автоматично перевіряти та аналізувати дані про електронні фінансові операції.

Це дозволило компанії знизити час, що витрачається на аудит, на 20%, а також підвищити ефективність виявлення потенційних ризиків та помилок.

Nestle впровадила блокчейн-технологію у свій ланцюжок поставок, щоб забезпечити прозорість та безпеку даних. Компанія використовує блокчейн для відстеження постачання сировини, щоб гарантувати його якість та справжність. Це також дозволяє компанії швидше реагувати на потенційні проблеми в ланцюжку постачання.

General Electric запровадила штучний інтелект у свій внутрішній аудиторський облік. Використання штучного інтелекту дозволило компанії прискорити аналіз даних та виявити приховані зв'язки між різними бізнес-показниками. Це допомогло компанії знизити операційні ризики та підвищити ефективність бізнес-процесів.

Компанія Shell використовує цифрові технології для покращення процесів внутрішнього аудиту та контролю. Вона розробила систему, яка автоматично аналізує дані про фінансові операції та транзакції, щоб виявляти аномалії та випадки шахрайства.

Walmart застосовує цифровізацію внутрішнього аудиту та контролю для покращення якості продукції. Вона використовує цифрові інструменти для автоматичної перевірки якості продукції на виробничих лініях та виявлення потенційних проблем.

Цифровізація внутрішнього аудиту та контролю надає нові можливості для внутрішніх аудиторів. Використання технологій сприяє проведенню більш точного аналізу даних та виявлення слабкостей у системі контролю. Крім економії часу, автоматизація процесів також дозволяє знизити кількість ручної роботи та підвищити ефективність аудиторських перевірок. Нарешті використання хмарних сервісів може значно скоротити витрати на інфраструктуру і знизити ризики для організації.

Також важливо забезпечити прозорість та звітність у своїй роботі. Аудитори повинні гарантувати, що всі процеси відповідають законодавству та

стандартам компанії, а також своєчасно надавати звіти та рекомендації керівництву компанії.

Не менш важливо налагодити ефективну комунікацію із керівництвом компанії. Аудитори повинні вміти пояснювати складні технічні питання та демонструвати переваги використання нових технологій. Це дозволить керівництву компанії ефективно приймати рішення на основі результатів аудиту.

Нарешті, аудитори повинні пам'ятати, що цифровізація внутрішнього аудиту та контролю не є єдиним способом покращення системи контролю. Вони повинні постійно прагнути підвищення своєї професійної кваліфікації, а також звертати увагу на вдосконалення організаційних процесів і контролю.

Програма буде побудована перш за все на запропонованому алгоритмі, яка включатиме основні вкладки: «планування», «тестування та аналіз», «звіт», «моніторинг».

1. Планування

На цьому етапі програма дозволяє структурувати процедури, формувати документи за внесеними даними та їх затверджувати.

Служба внутрішнього аудиту перед початком формування плану аудиторських перевірок запитує з кожного підрозділу інформацію про те, які фінансові ризики можуть вплинути на діяльність їхніх підрозділів та компаній у короткостроковій чи довгостроковій перспективі.

Основна інформація, що підлягає заповненню така: позачергова/чергова перевірка; мета аудиту; об'єкт аудиту, період, що перевіряється; керівник групи внутрішнього аудиту; склад аудиторської групи (підвантажуються автоматично із вкладки «Розрахунок трудових ресурсів»); бюджет проекту (підвантажуються автоматично із вкладки «Визначення бюджету проекту»).

Керівник аудиторської групи повинен розрахувати витрати часу на кожне аудиторське завдання з урахуванням усіх етапів, щоб відповідальний співробітник зміг грамотно розподілити свій час та знав конкретні терміни, коли

необхідно звітувати за виконаним завданням. За результатами погоджується розпорядження про призначення програми.

Бюджет формується задля кожної аудиторської перевірки і залежить від специфіки і цілей аудиту. Інформація вказується лише в тому випадку, якщо потрібні додаткові фінансові витрати (за винятком щомісячних стандартних витрат: заробітна плата, оплата за електрику та інші).

Коли інформацію про необхідні фінансові витрати на конкретну аудиторську перевірку буде заповнено, вона автоматично надходить на погодження керівнику служби внутрішнього аудиту.

Надалі програма аудиту направляється керівнику служби внутрішнього аудиту на узгодження.

Керівник внутрішнього аудиту оцінює достатність та раціональність термінів та ресурсів обсягу аудиторських процедур та відповідність програми аудиту його цілям.

Лише після затвердження аудиторської програми керівник служби внутрішнього аудиту випускає наказ «Про проведення аудиторської перевірки» у системі, що розсилається всім відповідальним підрозділам з метою повідомлення про початок аудиту.

Після того, як усі етапи планування пройдені, аудиторська команда приступає до тестування та аналізу. На даному етапі програма буде помічником для автоматизації певного переліку процедур. Саме в цій галузі є значний потенціал для підвищення ефективності роботи служби внутрішнього аудиту.

2.Формування вибірки

Тестування засобів контролю здійснюється з метою отримання аудиторських доказів ефективності засобів контролю та проводиться у деяких випадках на вибірковій основі. Без автоматизованого процесу працівник самостійно обирає позиції. У цьому випадку може бути ризик того, що відповідальний за цю процедуру вибере «зручні» позиції. В результаті цього для випадкової вибірки буде використовуватися функція, яка самостійно генерує позиції з популяції, яку необхідно протестувати.

3. Аналітична процедура

Програма дозволить проводити аналіз змін за кожною статтею звітності шляхом порівняння даних періоду, що перевіряється, і попереднього. Для детального аналізу готуватиметься аналітична таблиця в розрізі класифікацій. Наприклад, стаття грошові кошти та грошові еквіваленти складається з грошових коштів у касі, на розрахункових та валютних рахунках, спеціальних рахунках у банках, переказів у дорозі. Детальне розшифрування дозволить оцінити за рахунок чого відбулися зміни по всій статті звітності.

Таким чином можна провести перевірку правильності нарахування заробітної плати працівників. Залежно від виду заробітної плати кожного співробітника буде здійснюватися перерахунок нарахованих витрат за період, що перевіряється.

4. Перерахунок

Перерахунок необхідний для перевірки на точність арифметичних підрахунків. Цей процес є повністю рутинним. Для скорочення часу на проведення процедури програма в залежності від мети проводитиме перерахунок показників, які розраховуються ідентично та за єдиною формулою.

Під час перевірки основних засобів обов'язково перераховується нарахована амортизація. Сума амортизаційних відрахувань перераховується виходячи з залишкової вартості об'єкта, збільшеної на витрати на модернізацію та реконструкцію, та строку корисного використання, що залишився, у тому числі переглянутого строку корисного використання реконструйованого об'єкта. Обов'язково під час перевірки амортизації враховуватиме те, що вона нараховується з 1-го числа місяця, наступного за місяцем введення в експлуатацію модернізованого чи реконструйованого основного засобу.

З метою контролю процентів, що виплачуються кредитним організаціям або позикодавцям, отриманих відсотків від фінансових вкладень програма здійснюватиме перерахунок залежно від строку, ставки та суми.

Більшість підприємств мають кредитний портфель. У кредитних договорах зазначаються фінансові ковенанти, яких обов'язково необхідно дотримуватися.

Програма за раніше занесеним переліком ковенант за кожним кредитним договором автоматично проводитиме перевірку від відхилень від норми.

6. Підтвердження

Підтвердження використовується переважно для визначення коректності в обліку залишків на рахунках у банках, оборотів та залишків дебіторської та кредиторської заборгованості, оборотів та залишків заборгованості перед кредиторами та інших умов кредитування.

За контактними даними, завантаженими в систему, відбуватиметься автоматичне розсилання шаблонів листів із необхідною інформацією у всі банки, з якими укладено договори у підприємства, кредиторам та дебіторам, які будуть відібрані за допомогою функції «Вибірка».

У шаблоні листа, що направляється до банку, обов'язково вказується прохання про вказівку оборотів та залишків, але також і про необхідність надати дані щодо інших умов: валюта рахунків, вид рахунку (поточний, депозит або ін.), інформація про обмеження, процентна ставка за кредитами, відсотки нараховані, відсотки виплачені, забезпеченість кредиту, дата видачі кредиту та погашення кредиту.

7. Інспектування

Інспектування включає перевірку записів, документів і матеріальних активів. Цей процес є рутинним, і програма може лише служити помічником. Співробітник, залежно від мети, обирає статтю Звітності/ Конкретний пункт статті. Програма формує популяцію та аналізує, який спосіб тестування буде оптимальним: випадкова вибірка, відбір специфічних позицій, суцільна перевірка.

Також за результатами вибірки у програмі формується розділ, де «наосліп» вносяться дані, отримані від інспектування, порівнюються з фактичними.

8. Запит

Цей метод використовується як на етапі проведення аудиторської перевірки, так і на етапі планування. Він є складовою інших способів отримання

аудиторських доказів. Цю процедуру можна поділити на два етапи: запит первинної інформації для аналізу; запит основної інформації.

На першому етапі всі документальні підтвердження підвантажуватимуться відповідальними співробітниками підрозділів, у тому числі з поясненням усіх змін.

Необхідна інформація для аналізу загальних змін у компанії: Звітність компанії за останній звітний період, підсумки проведення засідань / зборів з акціонерами, зміни у нормативних документах, зміни у ключовому персоналі організації, впровадження нових систем, результати перевірок виробничого підприємства іншими органами, зміни у структурі власності, судові розгляди на дату перевірки, поточна ситуація на ринку та розвиток нових технологій, зміни в бізнес-процесах (автоматично підвантажується попередній поетапний опис процесу, у разі змін відповідальні особи вносять коригування у відповідному стовпці).

Також з метою контролю повноти інформації, що завантажується в систему, всім відповідальним особам автоматично надсилається лист про необхідність перевірки актуальності даних.

Таким чином, програма дозволяє зібрати в єдиний формат усю необхідну інформацію для початкового аналізу з боку керівника внутрішнього аудиту. Отримана інформація дозволяє оцінити додаткові ризики, на які необхідно звернути увагу на конкретну аудиторську перевірку або ініціювати додаткову.

На другому етапі керівник робочої групи перед початком проведення внутрішнього аудиту формує повідомлення об'єкту аудиту про проведення внутрішнього аудиту з переліком основних запитів.

В системі завантажено базу переліку стандартних запитів для кожного виду аудиту. За допомогою списку вибираються розділи запиту. Далі програма генерує список запитів, які у разі потреби надалі можна редагувати: додавати чи видаляти пункти.

Після того, як повідомлення та список запиту будуть сформовані, надсилаються листи відповідальним підрозділам про інформування про

майбутній аудит, що проводиться службою внутрішнього аудиту, та членам аудиторської команди про майбутній аудит з метою ознайомлення з основною інформацією.

9. Спостереження

Усі дії, необхідні методу «спостереження» може виконувати лише співробітник у зв'язку з недостатнім розвитком технологій і з відсутністю бюджетних форм реалізації.

10. Детальні процедури

До переліку детальних процедур включаються всі методи тестування, які не належать до методів збору аудиторських доказів. Перелік індивідуальний для кожної статті звітності і кожної організації.

У рамках даної роботи описано сім автоматизованих процесів:

- перевірка постачальників та підрядників;
- перевірка згортання;
- перевірка резерву щодо сумнівної заборгованості;
- визначення товарно-матеріальних цінностей без руху;
- перевірка на нестандартні операції в обліку;
- перевірка на права доступу та обмежень повноважень;
- аналіз маржинальності.

Усі результати внутрішнього аудиту мають бути відображені у «Звіті». Члени аудиторської команди формулюють висновки на основі відповідного аналізу та оцінки аудиторських доказів за кожною виконаною процедурою у програмі та заповнюють чек-лист.

Керівник аудиторської групи після аналізу всієї інформації заносить у програму всі недоліки та ризики, які були виявлені в процесі аудиторської перевірки та підлягають усуненню.

Аудиторський звіт формується відповідно до раніше зазначених даних і після погодження результатів проведення перевірки з керівником служби внутрішнього аудиту, та з керівником підрозділу/ відділу, який відповідальний за коректність всіх етапів бізнес-процесу. Після отримання зворотного зв'язку від

відповідальних осіб генерується фінальний аудиторський звіт, який містить у собі інформацію про цілі, завдання, фактичний період проведення внутрішнього аудиту, про персональний склад робочої групи, про керівника групи, про працівників об'єкта аудиту, що надавали інформацію, доступ до ресурсів та активів, які іншим чином брали участь у проведенні внутрішнього аудиту, інформацію про перевірені об'єкти, опис спостережень / недоліків, наслідки / ризик щодо виявлених недоліків, виклад підсумкової думки, судження або висновки.

11. Моніторинг

Важливим етапом аудиторської перевірки є "Моніторинг". На адресу керівника підрозділу надсилається лист у розділі «Комунікація про необхідність узгодження наявності недоліків та забезпечити розробку та затвердження плану щодо усунення виявлених порушень із зазначенням конкретних термінів усунення та закріпленням персональної відповідальності виконавців у системі.

Надалі служба внутрішнього аудиту на періодичній основі контролюватиме хід виконання затвердженого плану.

Усі запропоновані заходи проходять оцінку керівником аудиторської команди та керівником аудиторської служби на достатність та адекватність запропонованих коригувальних заходів та термінів їх реалізації. При необхідності рекомендації можуть бути розроблені та/або доопрацьовані аудиторською групою.

Обов'язком керівника аудиторської перевірки є підтримка системи моніторингу виконання об'єктами аудиту планів коригуючих дій. Керівник внутрішнього аудиту призначає відповідальну людину з аудиторської команди, яка на регулярній основі контролює виконання запланованих заходів. Також відповідальний співробітник має право спрямовувати керівнику об'єкта аудиту нагадування про необхідність своєчасного виконання процедур реалізації плану коригувальних заходів.

Усі результати виконаних етапів із докладним результатом фіксуються відповідальними у підрозділах у системі. Після того, як усі етапи будуть

закінчені у програмі, керівник аудиторської групи аналізує ефективність застосовуваних заходів. У разі невиконання коригувальних дій у програмі формується шаблон пояснювальної записки, де необхідно самостійно вказати причини невиконання процедур.

Після того, як усі етапи планування пройдені, аудиторська команда приступає до тестування та аналізу. На даному етапі програма буде помічником для автоматизації певного переліку процедур. Саме в цій галузі є значний потенціал для підвищення ефективності роботи служби внутрішнього аудиту. Таким чином, даний метод дозволить автоматизувати рутинну роботу внутрішніх аудиторів та проводити аналіз великих обсягів даних у більш стислий термін, а головне якісніше.

Запропонований алгоритм проведення аудиторських перевірок дозволить підвищити ефективність функціонування підприємств за рахунок отримання додаткового чистого прибутку та мінімізації ризиків.

Завдяки цифровізації процесів збільшиться якість і кількість аудиторських перевірок за рахунок ресурсів, що вивільнилися; виникне можливість проведення процедур більш детально; збільшиться охоплення бізнес-процесів.

Також змінений алгоритм передбачає залучення сторонніх підрозділів, які будуть споживачами результатів аудиторських перевірок. Тому у підрозділів збільшиться зацікавленість у якісному проведенні аудиту.

Усе сказане вище пропонується об'єднати в технічне завдання (таблиця 3.1).

Таблиця 3.1

Технічне завдання проведення аудиторської перевірки для підприємства
ТОВ «ВО «XXXXXXXX»

Найменування пункту	Опис
1 Предмет аудиторської перевірки	Фінансовий аудит компанії

Мета проведення аудиту	Вираз об'єктивної думки про достовірність відображення у всіх суттєвих відносинах бухгалтерської (фінансової) звітності, відповідності порядку ведення бухгалтерського обліку законодавству України та розробка заходів щодо оптимізації бізнес-процесів, пов'язаних з фінансовою складовою
Планування	Аналіз запитів підрозділів, складання плану аудиторських перевірок. Заповнити в системі основну інформацію про аудиторську перевірку: вид перевірки (позачергова/чергова), мета аудиту, об'єкт аудиту, період, що перевіряється, керівник групи внутрішнього аудиту, склад аудиторської групи, бюджет проекту. Визначити аудиторські процедури. Визначити час необхідний на кожне аудиторське завдання з урахуванням всіх етапів.
Планування	Визначити обсяг трудових ресурсів, необхідних для досягнення цілей внутрішнього аудиту, виходячи з характеру і ступеня складності аудиту, обмежень за термінами і доступність ресурсів. Сформулювати бюджет на додаткові фінансові витрати: <ul style="list-style-type: none"> – витрати на відрядження, – витрати на залучення сторонніх організацій необхідних для цілей аудиту, – витрати на додаткове навчання співробітників.

Продовження табл..3.1

4 Етапи аудиторської перевірки	
4.1.1 Аналітична процедура	Проаналізувати зведені таблиці та зміни за статтями звітності, сформовані системою у табличній формі. Проаналізувати відхилення, що перевищують 5% при прогнозованому розрахунку програми, розраховані, виходячи з фактичної суми у звітності за попередній період, скоригованої на зміну пов'язаних показників у поточному періоді. Вивантажити звіт за результатами проведеної процедури
4.1.2 Вибірка	Вибрати сукупність, необхідну для тестування. Запустити процес вибірки у системі. Вивантажити список вибірки.
4.1.3 Перерахунок	Вибрати популяцію, яка підлягає перерахунку. Проаналізувати розбіжності, які програма сформує за результатами перерахунку (якщо можна застосувати). Вивантажити звіт за наслідками проведеної процедури.
4.1.4 Підтвердження	Проконтролювати, що шаблони листів підтвердження були надіслані контрагентам за результатами процедури «Вибірка». Заповнити в системі дані щодо листів підтвердження. Проаналізувати розбіжності, які програма відобразить після звірки даних обліку з внесеними даними з листів підтвердження (якщо застосовується).

	Вивантажити звіт за наслідками проведеної процедури.
4.1.5 Інспектування	За допомогою функції "Вибірка" сформувати популяцію для тестування. Заповнити в системі дані щодо підтверджуючих документів. Проаналізувати розбіжності, які програма відобразить після звірки даних обліку із внесеними даними з підтверджуючих документів (якщо застосовується). Вивантажити звіт за наслідками проведеної процедури.
4.1.6 Запит	Вибрати шаблон запиту. Відкоригувати у разі потреби.
4.1.7 Спостереження	Вибрати об'єкт спостереження. Провести спостереження. Зафіксувати результати спостереження.
4.1.8 Детальні процедури	Вибрати детальну процедуру. Перевірити наявність автоматизації детальної процедури у системі. Провести детальну процедуру самостійно або запустити у системі. Вивантажити звіт за наслідками проведеної процедури.
5 Формування та обговорення висновків	Сформувати висновки щодо результатів роботи. Винести на обговорення висновки. Сформувати підсумковий звіт.
6 Моніторинг	Вивантаження звіту про щоденний статус опрацювання. Формування документальних результатів

Джерело* складено автором

Запропонований алгоритм проведення аудиторських перевірок дозволить підвищити ефективність функціонування ТОВ «ВО «XXXXXXX» за рахунок отримання додаткового чистого прибутку та мінімізації ризиків.

Методика оцінки системи внутрішнього аудиту складатиметься з чотирьох етапів:

- 1 етап – збір кількісних даних, які необхідні для розрахунку показників;
- 2 етап – розрахунок показників ефективності внутрішнього аудиту кожного підрозділу;
- 3 етап – систематизація отриманих результатів та ранжування за рівнями ефективності;
- 4 етап – розрахунок показників якості та ефективності системи внутрішнього аудиту по всіх підрозділах.

Розрахунок економічної ефективності показує, наскільки продуктивна діяльність служби внутрішнього аудиту. Що вище результат розрахунку, то ефективніше працює служба внутрішнього аудиту. Якщо показник економічної ефективності буде меншим за сто, то діяльність збиткова.

Економічна ефективність внутрішнього аудиту (EE_{CBA}) розраховується за формулою (3.1):

$$EE_{CBA} = \frac{РД}{ВД} * 100\% \quad (3.1)$$

де РД - результат діяльності служби внутрішнього аудиту, грн.;

ВД – витрати на службу внутрішнього аудиту, грн.

Результат діяльності служби внутрішнього аудиту розраховується за формулою (3.2):

$$РД_{CBA} = E - B \quad (3.2)$$

де E - сума зекономлених коштів або додаткової вигоди від заходів коригувальних / оптимізаційних заходів, грн.;

B - витрати на реалізацію коригувальних / оптимізаційних заходів, грн.

Витрати на службу внутрішнього аудиту розраховуються за формулою (3.3):

$$ВД = \frac{(\sum n * z * (1 + \frac{A}{100})) * (1 + \frac{A}{100}) + IB * t + BB}{T} \quad (3.3)$$

де n - чисельність персоналу 1-го виду пов'язана з виконанням робіт, осіб.;

z – заробітна плата протягом року, грн./особу.;

Ac – страхові внески, %;

Ap – середній відсоток премій від суми заробітної плати за рік, %;

BB - витрати на відрядження, необхідні для проведення аудиторської перевірки, грн.;

ІВ - середній показник інших витрат за рік (навчання та інше), грн.;

Т - кількість робочих днів на рік, дні;

t - кількість робочих днів для розрахункового періоду, дні.

Таким чином, для оцінки економічної ефективності внутрішнього аудиту був розроблений методичний підхід, що включає процес оцінки ефективності як в цілому по службі внутрішнього аудиту, так і в розрізі підрозділів.

Розрахуємо ефективність внутрішнього аудиту для ТОВ «ВО «XXXXXXX». На підприємстві створено службу внутрішнього аудиту з основним штатом у кількості 11 осіб: один керівник, три менеджери, п'ять аналітиків та два стажери.

Для розрахунку ефективності служби внутрішнього аудиту на підприємстві було зібрано економічні показники за перше півріччя 2024 року: додатковий зиск, витрати на реалізацію, основні витрати на служби внутрішнього аудиту по кожній штатній одиниці. Докладніше з даними можна ознайомитись у таблиці 3.2.

Таблиця 3.2

Результати діяльності служби внутрішнього аудиту ТОВ «ВО
«XXXXXXX»

Назва показника	2024 рік
Результат діяльності	
Додаткова вигода, тис. грн.	9 960
Витрати реалізації заходу, тис. грн.	350
Витрати службу внутрішнього аудиту	
1 Керівник	
Чисельність працівників, осіб.	1
Заробітна плата річна (ставка), тис. грн.	1 800
Відсоток премій за рік, %	30
Інші витрати протягом року, тис. грн.	150
2 Менеджер	
Чисельність працівників, осіб.	3
Заробітна плата річна (ставка), тис. грн.	1 140
Відсоток премій за рік, %	17
Інші витрати протягом року, тис. грн.	310

3 Аналітики	
Чисельність працівників, осіб.	5
Заробітна плата річна (ставка), тис. грн.	600
Відсоток премій за рік, %	17
Інші витрати протягом року, тис. грн.	580
4 Стажери	
Чисельність працівників, осіб.	2
Заробітна плата річна (ставка), тис. грн.	360
Відсоток премій за рік, %	17
Інші витрати протягом року, тис. грн.	60
5 Загальні показники	
Кількість робочих днів на рік, дні	247
Кількість робочих днів розрахункового періоду, дні	115
Страхові внески, %	22
Витрати на відрядження, тис. грн.	350

Джерело* складено автором

На підставі наданих даних здійснено розрахунок результату діяльності служби внутрішнього аудиту за перше півріччя 2024 року:

$$РД = 9960 - 350 = 9610 \text{ тис. грн.}$$

Додаткова вигода за винятком усіх витрат, які були потрібні для реалізації коригувальних/оптимізаційних заходів, за перше півріччя 2024 року склала 9,6 млн грн.

У розрахунок витрат на службу внутрішнього аудиту включені заробітна плата та витрати на відрядження за розрахунковий період та інші витрати (навчання, та інше) за рік розділені пропорційно кількості робочих днів у розрахунковому періоді. Витрати на службу внутрішнього аудиту за перше півріччя 2024 розраховані таким чином:

$$ВД = \frac{\left(1 \cdot 1800 \cdot \left(1 + \frac{30}{100}\right) + 3 \cdot 1140 \cdot \left(1 + \frac{17}{100}\right) + 5 \cdot 600 \cdot \left(1 + \frac{17}{100}\right) + 2 \cdot 360 \cdot \left(1 + \frac{17}{100}\right)\right) \cdot \left(1 + \frac{30}{100}\right)}{247} * 115 +$$

$$350 = 7389 \text{ тис. грн}$$

Загальна сума всіх витрат за перше півріччя 2024 становила 7,4 млн грн.

Таким чином, економічна ефективність внутрішнього аудиту за перше півріччя 2024 року становитиме:

$$EE_{\text{СВА}} = \frac{9610}{7389} * 100\% = 130\%$$

Цей підхід дозволив оцінити економічну ефективність служби внутрішнього аудиту. В результаті діяльності внутрішнього аудиту з виявлення фінансових ризиків, підрозділи підприємства змогли провести заходи, які дозволили принести додатковий прибуток організації в розмірі 9610 тисяч грн, що вище витрат, які щорічно витрачаються на службу внутрішнього аудиту на 30%.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 3

Сучасні тенденції цифровізації, що є наслідком четвертої індустріальної революції, є ключовим фактором трансформації внутрішнього аудиту (третьої лінії захисту). Модифікація аудиту можлива шляхом інтеграції інноваційних технологій, таких як автоматизація процесів, аналіз даних (DA), штучний інтелект у сучасну практику аудиторської діяльності. Синтез наведених технологій утворює «спектр автоматизації», який тягне за собою як суттєві переваги за рахунок безпрецедентної обчислювальної потужності, так і нові ризики, тим самим рівною мірою виступаючи і можливістю, і загрозою для внутрішнього аудиту. У зв'язку з цим двоїстим впливом спектра автоматизації на процедури аудиту можна детермінувати ще один не менш значущий фактор трансформації внутрішнього аудиту – ступінь адаптації служб третьої лінії захисту до технологічних викликів.

Цифровізація внутрішнього аудиту та контролю є необхідним кроком для сучасних компаній. Використання цифрових інструментів, таких як програмне забезпечення для аудиту, системи управління ризиками, Big Data та машинне

навчання, а також blockchain технології, допомагає компаніям досягти більш високого рівня ефективності та підвищення якості роботи. Крім цього, необхідно провести аналіз існуючих процесів і виявити можливості для автоматизації та оптимізації. Також важливо навчити персонал новим технологіям та створити умови для їх використання у повсякденній роботі.

ВИСНОВКИ

Внутрішній аудит є ефективним засобом внутрішнього контролю, що включає комплекс заходів щодо оптимізації та контролю за діяльністю компанії, що дозволяє виявити резерви підвищення ефективності бізнесу. Організація служби внутрішнього контролю, що сприяє підвищенню ефективності функціонування економічного агента ринку та захисту інтересів акціонерів, є зоною відповідальності управлінського персоналу та власників. Але навіть добре вибудована та організована служба внутрішнього контролю потребує оцінки своєї ефективності як з точки зору досягнення поставленої мети, так і з точки зору економічності.

Мета дослідження полягала у розробці методичного інструментарію та практичних рекомендацій для підвищення ефективності служби внутрішнього аудиту з метою вдосконалення діяльності ТОВ «ВО «XXXXXXX». Для досягнення цієї мети було поставлено такі завдання:

- вивчити теоретико-методичні засади внутрішнього аудиту на промислових підприємствах та класифікувати існуючі методики проведення аудиторських процедур;
- провести дослідження основних тенденцій та виявити особливості проведення внутрішнього аудиту на промислових підприємствах;
- розробити та апробувати методичний інструментарій оцінки ефективності внутрішнього аудиту на ТОВ «ВО «XXXXXXX». Актуальність обраного напрямку дослідження підтверджено аналізом наукової періодики, проведеним у рамках науково-дослідної роботи. Аналіз дозволив ідентифікувати поняття та виявити основні проблеми організації роботи служби внутрішнього аудиту ТОВ «ВО «XXXXXXX».

Таким чином, було виконано завдання проведення критичного аналізу наукових праць з тематики.

Аналіз тенденцій розвитку внутрішнього аудиту дозволяє підтвердити гіпотезу про те, що цифровізація є необхідною. Передові технології вносять

значні коригування в бізнес-процеси компанії, процеси створення вартості на всіх етапах і стають конкурентною перевагою. Аналіз практик показав, що не всі компанії прагнуть використати цифрові технології як інструмент досягнення цілей внутрішнього аудиту. Проте, внутрішній аудит у ТОВ «ВО «XXXXXXX» перебуває лише на шляху становлення.

Також співробітники служби внутрішнього аудиту стикаються з відсутністю інтересу сторонніх підрозділів до сприяння під час проведення аудиторських перевірок. Тому збільшується час очікування необхідної інформації, низький рівень співробітництва. Необхідно інтегрувати проведення аудиторських перевірок з іншими процесами та виділяти, як одних із основних споживачів інформації відповідні підрозділи.

Таким чином, існуючий алгоритм не досконалий, проблеми організації служби внутрішнього аудиту продовжують відбуватися ТОВ «ВО «XXXXXXX». У зв'язку з цим пропонується запровадити цифрові технології та автоматизацію процесів під час проведення аудиторських перевірок.

Також важливою складовою є оцінка якості та ефективності діяльності підрозділів за допомогою кількісних показників. Внаслідок цього було розроблено методичку визначення економічної ефективності внутрішнього аудиту з урахуванням запровадження індивідуального коефіцієнта як з оцінки окремих складових бізнесу, так і у цілому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Веретюк С. М., Пілінський В. В. Застосування методу головних компонент для порівняльного аналізу розвитку інформаційного суспільства в Україні. *Наукові записки Українського науково-дослідного інституту зв'язку*. 2019. №1 (41). С. 35–43
2. Внутрішній аудит підприємств суспільного інтересу: ключові акценти / М. В. Зубаха та ін. Електронний журнал "Ефективна економіка". 2022. № 9. URL: <https://doi.org/10.32702/2307-2105.2022.9.31>
3. Голячук Н. В., Голячук С. Є. Переваги та недоліки застосування хмарних технологій в обліку. *Економічні науки*. 2020. №12. С. 80 – 86.
4. Дацко М. В., Артими-Дрогомирецька З. Б. Технологія блокчейн та перспективи її застосування. Тези доповідей VIII Міжнародної науково-методичної конференції. Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. І.Франка, 2019. С. 114 – 116.
5. Дуліна О. Внутрішній аудит як основа системи внутрішнього контролю канади: адаптивні аспекти для України. Актуальні проблеми державного управління. 2019. Т. 1, № 77. С. 44–48. URL: <https://doi.org/10.35432/1993-8330appa1772019170491>
6. Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» від 21.12.2017 № 2258-VIII. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2258-19>
7. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність»: Затв. Верховною Радою України від 16.07.1999р. №996-XIV (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/996-14>;

8. Закон України «Про електронні документи та електронний документообіг» від 22.05.2003 р. № 851-IV (в редакції 07.11.2018 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15>.

9. Зюман С., Яковлева Т. Аудит як система надійного функціонування системи внутрішнього контролю. Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія: військові та технічні науки. 2022. Т. 85, № 2-3. С. 105–122. URL: <https://doi.org/10.32453/3.v85i2-3.861>

10. Зюман С., Яковлева Т. Методичні підходи проведення внутрішнього аудиту в державному секторі. Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія : військові та технічні науки. 2021. Т. 86. № 4. URL: https://periodica.nadpsu.edu.ua/index.php/military_tech/article/view/862

11. Кіреєв Д. Б. Розвиток цифрової економіки як елемент стратегії суспільного розвитку в Україні. Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. 2019. №30. С. 38 – 44.

12. Клим Н. М., Плекан М. В., Мужевич Н. В. Диджиталізація обліку в динамічному глобальному середовищі. Бізнес Інформ. 2020. №11. С. 269–274.

13. Ковтонюк К. В. Цифровізація світової економіки як фактор економічного зростання. Науковий Вісник Херсонського державного університету. 2021. №27. С. 29 – 33.

14. Коляденко С. В. Цифрова економіка: передумови та етапи становлення в Україні і у світі. Економіка. Фінанси. Менеджмент. 2019. №6. С. 106 – 107.

15. Кодекс етики працівників підрозділу внутрішнього аудиту : затв. Наказом Міністерства фінансів України від 29.09.2011 р. № 1217. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1195-11>.

16. Кравченко Ю., Ружанський О. Внутрішній аудит системи державної служби України з надзвичайних ситуацій як елемент публічного менеджменту. Науковий вісник: державне управління. 2022. № 1(11). С. 260–275. URL: [https://doi.org/10.33269/2618-0065-2022-1\(11\)-260-275](https://doi.org/10.33269/2618-0065-2022-1(11)-260-275)

17. Оболенцев В. Ф. Внутрішній аудит як підсистема державної системи. Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія Право. 2022. № 71. URL : <http://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/263427> .

18. Огійчук М. Ф., Рагуліна І. І., Новіков І. Т., Рагуліна М. М. Внутрішній аудит : навч. посібник. Вид. 5-те, перероб. і допов. Київ : Алерта, 2022. 390 с

19. Офіційний сайт ТОВ «ВО «XXXXXXX» URL <https://kovelselmash.com/>

20. Панасюк В. М., Бурденюк Т. Г., Мужевич Н. В. Особливості цифрової трансформації обліку. Галицький економічний вісник. Тернопіль, 2021. № 1 (68). С. 70-76, URL: http://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/34842/2/GEB_2021v68n1_Panasyuk_V-Peculiarities_of_digital_70-76.pdf.

21. Піщуліна О. М. Дві сторони цифрових технологій: "цифрова диктатура" або збереження стійкості. 2019. URL: <https://razumkov.org.ua/statti/dvi-storony-tsyfrovykh-tekhnologii-tsyfrova-dyktatura-abo-zberezhennia-stiikosti>.

22. Рішення для бізнесу. Бізнес-додатки SAP. URL: <https://www.sap.com/ukraine/index.html>.

23. Роль штучного інтелекту в бухгалтерському обліку. URL: <https://buhgalter911.com/uk/news/news-1044623.html>.

24. Рядінська В. О., Костенко Ю. О., Петренко Г. О. Організаційно-правові аспекти внутрішнього аудиту в державному секторі економіки. Юридичний науковий електронний журнал. № 7/2020. URL : http://www.lsej.org.ua/7_2020/76.pdf

25. Савицька О. М., Салабай В. О. Діджиталізація управління бізнесом підприємства в контексті розвитку Індустрії 4.0 в Україні. Політехніка. 2020. URL: <http://confmanagement.kpi.ua/proc/issue/viewIssue/%D0%91%D0%86%D0%9C/6416>.

26. Саун А. Внутрішній аудит облікової політики

підприємства. *Methods of improving the economy, tourism and management*. 2023. P. 48–56. URL: <https://doi.org/10.46299/isg.2023.mono.econ.1.1.5>

27. Сметанко О. В. Становлення та розвиток внутрішнього аудиту в акціонерних товариствах України : автореф. дис. ... д-ра : 08.00.09. Київ, 2015. 35 с.

28. Спільник І. В., Палюх М. С. Бухгалтерський облік в умовах цифрової економіки. Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації. 2019. №1. С. 83 – 96.

29. Стандарти внутрішнього аудиту : наказ Міністерства фінансів України від 04.10.2011 р. № 1247. Офіційний веб-портал парламенту України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1219-11#Text>

30. . Філозоф О. В. Розвиток внутрішнього аудиту в Україні: організація і методика : автореф. дис. ... канд. : 08.00.09. Житомир, 2010. 22 с.

31. Фінансова звітність ТОВ «ВО «XXXXXXX» URL: https://clarity-project.info/edr/31533318/finances?current_year=2023.

32. Хорунжак Н. М., Лукановська І. Р. Облік в умовах цифрової економіки: проблеми і перспективи. Причорноморські економічні студії. 2019. Вип. 45. С. 175-179.

33. Хорунжак Н. М., Кошинець М. І. Сучасні вимоги до фахівців в галузі обліку. 2019. URL: https://ir.kneu.edu.ua/bitstream/handle/2010/31653/OAAO_18_57.pdf?sequence=1.

34. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. (в редакції від 01.01.2021 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.

35. Шендригоренко М., Ротозеєнко Ю. Облік і внутрішній аудит розрахунків з постачальниками та підрядниками. Логос. мистецтво наукової думки. 2019. № 8. С. 26–30. URL: <https://doi.org/10.36074/2617-7064.08.005>

36. Яремчук І. В. Внутрішній аудит ефективності використання бюджетних коштів у закладах охорони здоров'я. Економічний вісник. Серія: фінанси, облік, оподаткування. 2020. № 5. С. 180–189. URL: <https://doi.org/10.33244/2617-5932.5.2020.180-189>

37. Chambers R. (2020) Five Powerful Statistics On Internal Audit From CBOOK. Journal. Internal Auditor.
38. ElectronicBusiness (E-Business). URL: <https://www.techopedia.com/definition/>.
39. GlobalRetail E-CommerceIndex. URL: <http://www.atkearney.com/consumerproducts-retail/e-commerce-index>.
40. Nazarova, K., **Nezhyva, M.**, Metil, T., Hordopolov, V., Prystupa, L., & Moyseyenko O. (2022). DigitalInformationSecurity: Coronavirus CrisisImpactontheAccountants, BusinessAnalystsandAuditorsTraining. ProblemyEkorozwoju – ProblemsofSustainableDevelopment, 17(2), 80-90. URL : <https://doi.org/10.35784/pe.2022.2.09>
41. Pratt M. K., Cole B. Definitione-business, e-business (electronicbusiness) URL: <https://searchcio.techtarget.com/definition/e-business>.
42. ProposedDirectiveestablishingtheEuropeanElectronicCommunicationsCode. URL: <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/>.
43. TheConceptof a ‘_DigitalEconomy’. URL: <http://odec.org.uk/the-concept-of-a-digital-economy/>.
44. TheEuropeanCommission. Commissionoutlinesnextstepstowards a Europeandataeconomy. TheEuropeanCommission. URL: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-17-5_en.htm.
45. UK PublicGeneralActs. DigitalEconomyAct 2019. UK *PublicGeneralActs*. URL: <http://www.legislation.gov.uk/>.
46. Whittingdal J. DigitalEconomyAct 2021. URL: <https://en.wikipedia.org/wiki/Digital> .
47. DeCesare J. (2019).The Five Types of Testing Methods Used During Audit Procedures. Journal Parthers.
48. Hemmer N. (2021). Understanding Audit Procedures: A Guide to Audit Methods & Test of Controls. Journal Linford.
49. Kagermann H., Kinney W., Kuting, Weber C. Internal AuditHandbook.

– Springer–Verlag Berlin Heidelberg, 2019. – 608 p. – ISBN 978–3– 540–70886–5.

50. Werner M., Wies M. (2021). Embedding process mining into financial statement audits. International Journal of Accounting Information. Research. URL:

https://e-tarjome.com/storage/panel/fileuploads/2021-10-16/1634377789_E15641.pdf.

51.Шепшелей І. Організація і методика внутрішнього аудиту на підприємстві. Сучасні тенденції розвитку обліку, аналізу контролю та оподаткування : матеріали VII міжнар. наук.-практ. конф. (Луцьк, 21 листоп, 2024р.) Луцьк, 2024. С. 220-221.

52.Метод оцінки вибуття запасів за НП(С)БО - Експертус Головбух.URL:

<https://gb.expertus.com.ua/recommendations/22294>.

53.Прискорена амортизація як елемент облікової політики акціонерного товариства АПК - Облік і фінанси АПК: освітній портал. .URL:

<https://magazine.faaf.org.ua/priskorena-amortizaciya-yak-element-oblikovoi-politiki-akcionernogo-tovaristva-apk.html>.

54.Графік документообігу: його значення, порядок складання і контроль за дотриманням. URL: [https://i.factor.ua/ukr/journals/bb/2013/november/issue-](https://i.factor.ua/ukr/journals/bb/2013/november/issue-42/article-75974.amp)

[42/article-75974.amp](https://i.factor.ua/ukr/journals/bb/2013/november/issue-42/article-75974.amp).

55.Пукальська О.І. магістрант, ORCID ID 0009-0000-0695-6060, н.к. Рисцов

І. К., д.ф.м.н., доцент КПП ім. Ігоря Сікорського, Україна. URL:

<https://mpeproc.fmm.kpi.ua/article/view/298055/290856>